

Wybrane aspekty relacji USA – ZSRR oraz NATO – UW okresu zimnej wojny w kontekście teoretycznego modelu bezpieczeństwa militarnego według teorii realizmu

Streszczenie. W rozdziale autor przedstawia główne elementy relacji Stanów Zjednoczonych i Związku Radzieckiego oraz NATO i Układu Warszawskiego okresu zimnej wojny w kontekście teoretycznego modelu bezpieczeństwa militarnego według teorii realizmu. Bezpieczeństwo jako zmienny w czasie stan, charakteryzujący się możliwością zaspokojenia potrzeb społecznych, połączone z trwaniem i rozwojem podmiotu w warunkach istnienia prawdziwych lub przypuszczalnych zagrożeń, świadomość tego stanu i działanie zmierzające do osiągnięcia jego pożądanego poziomu odniesiono do czasów umownie nazwanego i trwającego w drugiej połowie XX wieku stanu napięcia i wielopłaszczyznowej rywalizacji dwóch stron – zimnej wojny. Metodami stosowanymi podczas badań były: analiza, synteza, porównanie, uogólnienie oraz wnioskowanie dedukcyjne. Wykazano, iż charakter działań podejmowanych przez USA oraz ZSRR ma swoje źródło w teorii realizmu i z powodzeniem wpisuje się w ogólny model bezpieczeństwa militarnego wraz z jego szczegółowymi modułami: informacyjnym i operacyjnym.

Słowa kluczowe: *relacje zimnej wojny, model bezpieczeństwa militarnego, teoria realizmu*

Selected aspects of USA – USSR and NATO – Warsaw Pact relations during the cold war era in the context of military security model according to the theory of realism

Abstract. The author presented the main elements of the relationship between the United States and the Soviet Union (NATO and the Warsaw Pact) in the Cold War in the context of the theoretical model of military security according to the theory of realism. Security as a time-varying state, characterized by the ability to meet social needs, combined with the survival and development of the subject in the conditions of the existence of real or suspected threats, awareness of this state and action aimed at achieving its desired level have been referred to the times conventionally named and lasting in the second half of the twentieth century – the Cold War. The methods used during the research were: analysis, synthesis, comparison, generalization, and deductive reasoning. It has been shown that the nature of activities undertaken by the US and the USSR has its source in the theory of realism and successfully fits into the general military security model along with its detailed modules: information and operational.

Keywords: *cold war relations, military security model, theory of realism*

Wprowadzenie

Od czasu rozpadu Związku Radzieckiego arena stosunków międzynarodowych jest względnie stabilną platformą bezpieczeństwa oraz niezagroże-

nia kraju i obywatela. Po okresie uśpienia, spowodowanego zwróceniem szczególnej uwagi na art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, siły własne określonych państw ponownie stają się jednym z istotniejszych obszarów kreujących kontakty i relacje międzypaństwowe. To właśnie państwa są najważniejszymi i wzajemnie oddziałującymi na siebie aktorami. Od zawsze realizowały swoje niezmiennie, niezależne od ustroju, położenia geograficznego czy doświadczenia historycznego, cele - zapewnienie bezpieczeństwa, wzrost siły oraz znaczenia w sferze międzynarodowej.

Model bezpieczeństwa militarnego

Ryszard Szpyra w książce pt. *Bezpieczeństwo militarne państwa* definiuje bezpieczeństwo jako zmienny w czasie stan, który charakteryzuje sposobność zaspokojenia potrzeb społecznych, połączony z trwaniem i rozwojem podmiotu w warunkach istnienia prawdziwych lub przypuszczalnych zagrożeń, świadomość tego stanu i działanie zmierzające do osiągnięcia jego pożądanego poziomu¹.

Rysunek 1. Trzy główne komponenty bezpieczeństwa militarnego

Źródło: R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, wyd. AON, Warszawa 2012, s. 97.

¹ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2012, s. 41.

Trzeba jednak pamiętać, że bezpieczeństwo rozpatrywać należy nie tylko jako stan, lecz również proces zabiegania o utrzymanie określonego stanu bezpieczeństwa. Nie należy postrzegać go jako czegoś stałego i niezmiennego, ale być w gotowości do obrony oraz zapewnienia bezpieczeństwa w przypadku ewentualnych zagrożeń.

Jedną z płaszczyzn, na jakiej bezpieczeństwo może być analizowane i realizowane, jest bezpieczeństwo militarne. Postrzegane jest jako „stan uzyskany w rezultacie utrzymywania odpowiednio zorganizowanych i wyposażonych sił zbrojnych oraz zawartych sojuszów wojskowych, a także posiadania koncepcji strategicznej wykorzystania będących w dyspozycji sił, stosownie do zaistniałej sytuacji”². Przytoczona wyżej definicja R. Szpyry³ niemal utożsamia bezpieczeństwo z bezpieczeństwem militarnym wskazując na to, jak istotnym aspektem w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności jest bezpieczeństwo militarne.

Zimna wojna to umowna nazwa trwającego w drugiej połowie XX wieku stanu napięcia i wielopłaszczyznowej rywalizacji dwóch stron – wschodniej, czyli Związku Radzieckiego z państwami bloku wschodniego, związanych w ramach Układu Warszawskiego, oraz zachodniej – NATO pod politycznym przywództwem Stanów Zjednoczonych. Okres ten trwał od rozpadu koalicji antyhitlerowskiej w 1947 r. do rozpadu ZSRR w roku 1991. Państwa ostrożnie używały sił wojskowych i unikały stosowania przemocy.

Siły nuklearne stały się gwarantem „zimnego pokoju”⁴. Europa została zakładnikiem stworzonego przez siebie bezpieczeństwa. Pokój ten był strefą komfortu, lecz mógł stać się zaczątkiem kolejnej wojny. Dodatkowo podsycano konflikty w Azji, Afryce i Ameryce Środkowej, które stanowiły poligon doświadczalny Wschodu i Zachodu⁵. Szczególnie blisko wybuchu III wojny światowej było podczas wojny koreańskiej w 1950 oraz kryzysu kubańskiego w 1962 roku⁶.

² Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2008, s. 21.

³ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 97.

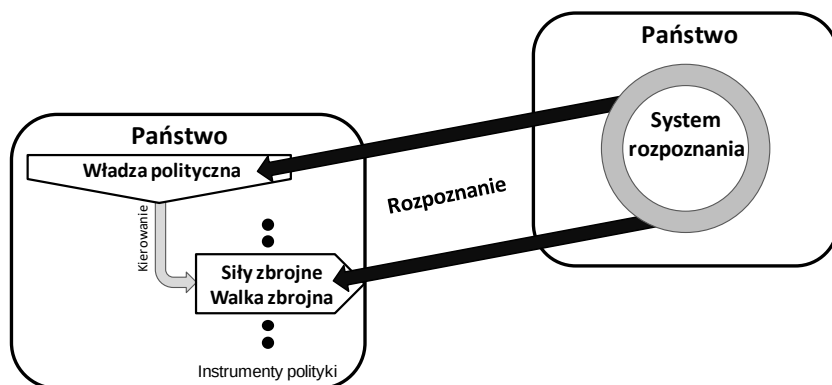
⁴ R. Zięba, *Pozimnowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 23.

⁵ J.L. Gaddis, *Zimna Wojna. Historia podzielonego świata*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2007, s. 238-246.

⁶ W. Zubok, K. Pleszakow, *Zimna Wojna zza kulis Kremla. Od Stalina do Chruszczowa*, Książka i Wiedza, Warszawa 1999, s. 315.

Moduł informacyjny

W modelu profesora Szpyry moduł informacyjny rozpoczyna się przez świadomość sytuacyjną⁷. Stanowi ona obraz m.in. rozpoznania swoich zalet i mocnych stron oraz wad i słabości przeciwnika.

Rysunek 2. Przedmioty militarnego rozpoznawania

Źródło: R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, wyd. AON, Warszawa 2012, s. 120.

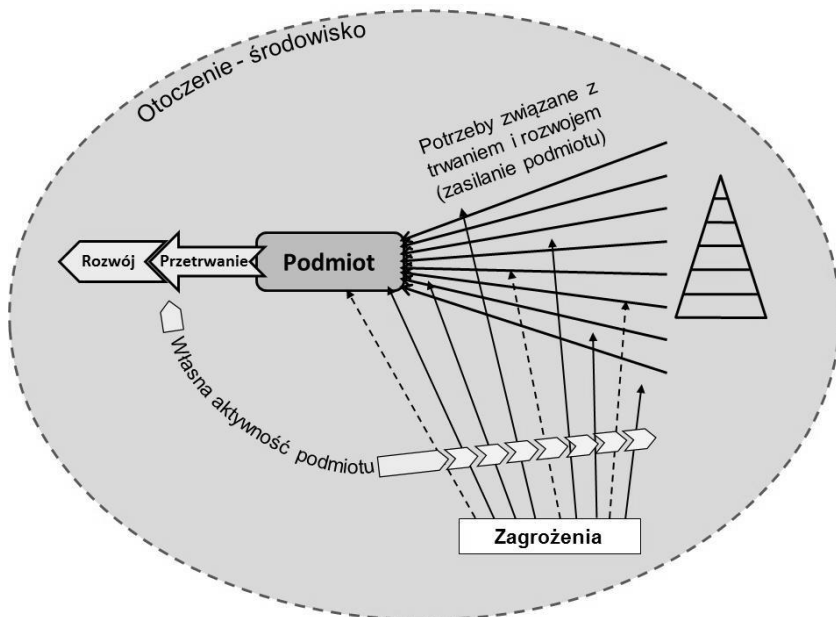
W przypadku zimnej wojny decydującym argumentem było posiadanie arsenału nuklearnego. Każda ze stron była świadoma, że przeciwnik ma broń zagłady. Zgodnie z teorią realizmu, obie strony mogły użyć jej do zapewnienia sobie bezpieczeństwa, nawet kosztem pozbawienia życia milionów, jeśli nie miliardów ludzi. Z definicji bezpieczeństwa militarnego wynika, że w jego tworzeniu istotna jest świadomość określanego stanu oraz podjęcie aktywności, aby tę świadomość uzyskać⁸. Wskazane elementy muszą wzajemnie się zazębiać, przenikać i uzupełniać. Gdy osiągniemy świadomość sytuacyjną, oczywistym krokiem jest podjęcie działań zmierzających do zneutralizowania zagrożeń militarnych.

W ten sposób zareagował twórca radzieckiego państwa – Włodzimierz Lenin – który czuł się otoczony przez wrogie kapitalistyczne państwa. Założył, że w takiej sytuacji trudno będzie zapewnić swojemu krajowi bezpieczeństwo. Podjął więc próbę skłócenia ze sobą sąsiadów, tworząc Komunistyczną Międzynarodówkę, która miała dbać o podtrzymywanie komunistycznego płomienia poza granicami ZSRR. Próbował w ten sposób pozbyć się zagrożenia, które mogło znacznie się zmniejszyć, jeżeli nie całkowicie

⁷ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo ...*, dz. cyt., s. 116.

⁸ Tamże, s. 97.

zniknąć po przejęciu władzy przez komunistów w okalających ZSRR państwach. Po śmierci Lenina, Józef Stalin kontynuował jego politykę, stawiając sobie za cel wprowadzenie idei komunistycznych do innych krajów.

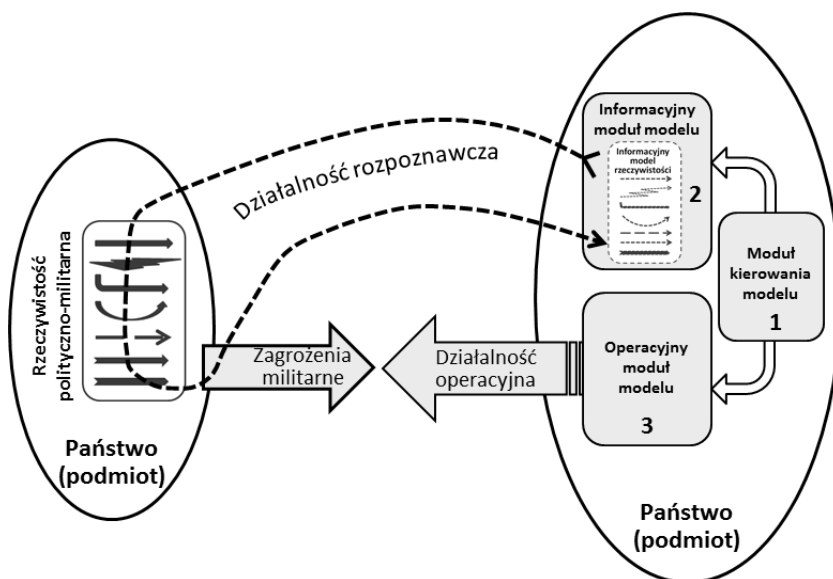

Rysunek 3. Ogólny model bezpieczeństwa militarnego

Źródło: R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, wyd. AON, Warszawa 2012, s. 98.

Bez wątpienia obaj uważali, że informacja to szczególnie ważny aspekt tworzący polityczno-militarną świadomość sytuacyjną. Poprzez proces rozpoznania jest się w stanie nakreślić (w ogólnym chociaż stopniu) sytuację militarno-polityczną podmiotu bezpośrednio nas interesującego. Nigdy nie będzie ona jego całkowicie poprawnym odzwierciedleniem, a tylko i wyłącznie – w mniejszym lub większym stopniu – uproszczeniem. Sama świadomość sytuacyjna może być pojmowana jako rozumienie tego, co dzieje się wokół nas, pozyskiwanie i analizowanie informacji oraz możliwości jej prognozowania⁹. Można więc przyjąć, że świadomość sytuacyjna to postrzeganie elementów bieżącej sytuacji, jej zrozumienie i prognozowanie przyszłego stanu.

⁹ Tamże, s. 116.

Rysunek 4. Model systemu działania prowadzonego w celu utrzymywania pożądanego poziomu bezpieczeństwa militarnego

Źródło: R. Szpyra, *Bezpieczeństwo militarne państwa*, wyd. AON, Warszawa 2012, s. 100.

Tym tropem podążały zarówno mocarstwa zachodnie (głównie USA), jak i ZSRR. Dostrzegły zagrożenie, zrozumiały je i próbowały zapobiec konsekwencjom. Przejawem tego było m.in. finansowanie przeciwników rządów – Stany Zjednoczone wsparły antykomunistyczny ruch Białych w czasie wojny domowej w ZSRR; Rosjanie udzielili wsparcia strajkującym brytyjskim robotnikom. Działania te miały na celu osłabienie wewnętrznego przeciwnika.

Dla państwa niezmiernie ważne jest ciągłe utrzymywanie aktualnej wiedzy dotyczącej bieżącej sytuacji militarnej. Składają się na nią informacje o: składzie i położeniu sił zbrojnych i ich zaplecza, czynnikach oddziałujących na siły zbrojne oraz o zachodzących różnego rodzaju procesach. Następnie przez rozpoznanie (wywiad), przetwarzanie (porównywanie danych rozpoznawczych ze zgromadzoną wcześniej wiedzą) oraz ocenę zagrożenia militarnego (analiza, porównanie i modelowanie) tworzy się scenariusz, którego efektem końcowym jest odzwierciedlenie przyszłej sytuacji militarnej.

W czasie zimnej wojny armia i siły zbrojne w rozumieniu liczby żołnierzy odgrywały rolę marginalną. Siła militarna w postaci możliwego ataku nuklearnego była najważniejszym narzędziem polityki. Była ona ostatecz-

nym gwarantem bezpieczeństwa oraz pełniła funkcję odstraszania¹⁰. Ważniejsze od liczby żołnierzy było posiadanie informacji oraz umiejętne jej przekazywanie i wykorzystanie.

Moduł operacyjny

Kolejnym z modułów w modelu proponowanym przez profesora R. Szpyrę jest moduł operacyjny¹¹. To przede wszystkim szeroko rozumiana aktywność państwa, która jest kształtowana przez własną strategię oraz militarną działalność zewnętrznych podmiotów – międzynarodowych organizacji lub innych państw.

Stan bezpieczeństwa militarnego państwa w dużym stopniu związany jest z aktywnością skierowaną na elementy innego podmiotu oraz jego otoczenia. Dobrym tego przykładem jest wspomniana wzajemna ingerencja Zachodu i Wschodu, która objawiała się m.in. finansowaniem przeciwników wzajemnych rządów. Było to ukryte działanie skierowane w wewnętrzne otoczenie obcego państwa, mimo to mogło mieć nie mniejszy wpływ na sytuację międzynarodową niż oddziaływanie bezpośrednie, otwarte. Środowisko wewnętrzne i zewnętrzne muszą bowiem współistnieć i wzajemnie na siebie wpływać.

Jedną z głównych teorii stosunków międzynarodowych w bezpieczeństwie militarnym, nieodłącznie wpisującą się w model operacyjny profesora Szpyry, jest realizm, który mimo konkurencyjnych kierunków, takich jak neoliberalizm i konstruktywizm, ponownie staje się dominującą teorią polityki międzynarodowej¹². Skupia się na podstawowych elementach systemu międzynarodowego – bezpieczeństwie państw oraz mechanizmach pokoju i wojny. Teoria ta mówi o państwach jako egoistycznych aktorach, których celem jest przetrwanie i zapewnienie sobie maksymalnego dobrobytu. NATO oraz Układ Warszawski niewątpliwie stawiały sobie ten punkt za jeden z priorytetowych elementów polityki zagranicznej. Chęć stworzenia silnego, liczącego się państwa jest zakładanym celem każdego z państw świata. Jeżeli więc najważniejszym celem każdego państwa jest przetrwanie i rozwój, między państwami i podmiotami międzynarodowymi tworzą się różnice interesów. Oczywiście wydaje się więc, że stosunki międzynarodowe mogą powodować konflikty. Siła zbrojna i wojna postrzegane są jako *ultima*

¹⁰ R. Zięba, *Pozimnowojenny...*, dz. cyt., s. 23.

¹¹ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 160.

¹² Tamże, s. 85.

ratio – ostateczny argument w rozwiązaniu zaistniałego konfliktu¹³. Józef Stalin na samym początku konfliktu, jakim była zimna wojna, wyraźnie podkreślił różnicę w polityce i interesach obu stron. W przemówieniu z 1946 roku stwierdził, że komunizm i kapitalizm nie mogą współistnieć i pewnego dnia musi nastąpić ich bezpośrednie starcie¹⁴.

Kolejnym z elementów realizmu w teorii polityki międzynarodowej jest *power* – siła i władza¹⁵. Utożsamia się ją ze zdecydowanym działaniem w stosunku do innych państw, chęcią dominowania na arenie międzynarodowej oraz stwarzaniem obrazu państwa silnego, bezpiecznego i gotowego walczyć w słusznej sprawie. Stalin, aby Stany Zjednoczone pojęły, jak groźnym jest on przeciwnikiem, podjął decyzję o zatrzymaniu handlu z Zachodem i rozpoczęciu wytwarzania nowoczesnej broni, bez względu na koszty. Odpowiedzią na te działania było wezwanie premiera Churchilla do stworzenia sojuszu Wielkiej Brytanii oraz USA przeciw ZSRR.

Jednymi z ważniejszych cech realizmu jest postrzeganie państwa jako celu najwyższego oraz troska o jego bezpieczeństwo. Między konkretnymi, niezależnymi państwami nie można dopatrywać się żadnych zobowiązań natury moralnej¹⁶. Dopuszczalne są wszelkie działania, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa państwa oraz dbanie o jego interesy. Amerykanie zastosowali szantaż nuklearny wobec ZSRR, grożąc użyciem broni jądrowej w przypadku niewycofania się Rosjan z terytorium Iranu (Sowieci opóźniali powrót do kraju po zakończeniu II wojny światowej w celu zdobycia koncesji na wydobywanie ropy naftowej oraz zapewnienia bazy politycznej i rozpowszechniania własnej ideologii). Argument Amerykanów przekonał Rosję, wycofała się ona w ciągu 24 godzin. W tym samym czasie opracowano w USA pierwsze wersje planów operacyjnych wojny jądrowej przeciwko ZSRR. Amerykanie byli gotowi zabić setki tysięcy Rosjan, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo. Podkreśla to, jak bezwzględna i pozbawiona moralności jest polityka stosunków międzynarodowych. Państwa mają możliwość zawiązywania koalicji i sojuszy w celu utrzymania i zachowania równowagi sił (utworzenie NATO i UW). Ponadto realizm zakłada, że państwa w prowadzonej przez siebie polityce międzynarodowej będą zachowywać się nieprzewidywalnie.

¹³ Internetowy słownik PWN, www.sjp.pwn.pl/slowniki/ultima%20ratio.html, data dostępu: 8.02.2018.

¹⁴ <http://www.kopernik.org.pl/bazawiedzy/artykuly/historiazimna-wojna-zimna-wojna>, data dostępu: 12.02.2018.

¹⁵ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 86.

¹⁶ R. Szpyra, *Wprowadzenie do teorii bezpieczeństwa militarnego*, prezentacja multimedialna, s. 42.

Z założeń realizmu wynika również, że politykę międzynarodową kształtują w największym stopniu mocarstwa i państwa aspirujące do ich miana¹⁷. Konsekwencje ich decyzji ponoszą państwa o mniejszym znaczeniu na arenie międzynarodowej. Mają one podporządkować się państwom większym, silniejszym czy lepiej dowodzonym. Konferencje wojenne dotyczące kształtu powojennej Europy dały początek okresowi zimnej wojny. Przedstawiciele najbardziej liczących się państw podjęli próbę kształtowania granic nowego świata. Każdy z nich jednak próbował zyskać jak najwięcej. W krótkiej charakterystyce ich celów można zauważyć praktycznie wszystkie cechy realizmu:

- Józef Stalin – próbował poddać pod ukryte panowanie ZSRR jak najwięcej obszarów (egoizm). Dążył do zwiększenia bezpieczeństwa własnego kraju przez ingerencję w sprawy wewnętrzne państw granicznych (najważniejsze bezpieczeństwo). Utworzył tam ośrodki szkoleniowe dla komunistów w celu objęcia przywództwa w „wyzwolonych” przez Armię Czerwoną krajach (power). Powoli przejmował wszystkie istotne dla funkcjonowania państwa elementy i je sowietyzował. Jednocześnie starał się utrzymać przyjazne stosunki z USA oraz Wielką Brytanią (mocarstwa kształtujące politykę).
- Prezydent Stanów Zjednoczonych – Franklin Delano Roosevelt – w zwycięstwach na terenie Europy oraz Azji dopatrywał się możliwości budowania potęgi swojego państwa (power). Starał się zdominować politycznie Wielką Brytanię, która jako kolonizator kojarzyła się Amerykanom z ograniczeniem swobody – mimo że USA nie były w żadnym stopniu podległe Wielkiej Brytanii – oraz uwolnić się od jej gospodarczego i ekonomicznego wpływu na Stany Zjednoczone (egoizm, najważniejsze bezpieczeństwo).
- Premier Wielkiej Brytanii koncentrował się na zapewnieniu kontroli nad Morzem Śródziemnym (power), utrzymaniu pozycji imperium (mocarstwa kształtujące politykę), próbach walki o niezależność państw Europy Środkowej i Wschodniej, które byłyby strefą buforową między sowieckimi i brytyjskimi wpływami. Mimo to, że podejmował działania na rzecz stworzenia niezależnej Europy, robił to nie dla państw, które mogłyby być niepodległe, lecz dla Wielkiej Brytanii, która byłaby wówczas bezpieczniejsza (egoizm, najważniejsze bezpieczeństwo).

¹⁷ Tamże, s. 42.

Utrzymywanie pożądanego poziomu bezpieczeństwa wymaga stałej aktywności państwa, które byłoby w stanie stawić czoła zagrożeniu militarnemu. **Tę aktywność podzielić można na militarną oraz niemilitarną.** Te z kolei przybierają dwie formy – współpracy i walki.

Współpraca militarna to forma aktywności prowadzonej w celu uzyskania i podtrzymania poziomu bezpieczeństwa militarnego¹⁸. Jest ona powszechnie stosowana i nawet największe mocarstwa – takie jak Stany Zjednoczone czy Rosja – nie byłyby w stanie utrzymać pożądanego poziomu bezpieczeństwa bez militarnej współpracy. Może ona przybierać formę umów i porozumień międzynarodowych, kontaktów doraźnych, działań w ramach międzynarodowych organizacji bezpieczeństwa oraz innych organizacji międzynarodowych. Zimna wojna to starcie dwóch stron. Świat zachodni reprezentowała organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, powstała w 1949 r., która miała na celu obronę militarną przed ewentualnym atakiem ZSRR. Europa wschodnia to Układ o Przyjaźni, Współpracy i Pomocy Wzajemnej z dominującą rolą Związku Radzieckiego, w którym zobowiązano się (dobrowolnie oraz dzięki „sile przekonywania” ZSRR) do wspólnej obrony w przypadku ataku na którekolwiek z państw sygnatariuszy.

Mimo różnic interesów i powstających konfliktów strony te nie podjęły otwartej walki (jedyną akcją wojskową była operacja „Dunaj”, wymierzona przeciw Czechosłowacji). Po upadku Związku Radzieckiego, NATO przedefiniowało główne cele – od tej pory najważniejsza była chęć stania na straży światowego pokoju i bezpieczeństwa.

Odstraszanie

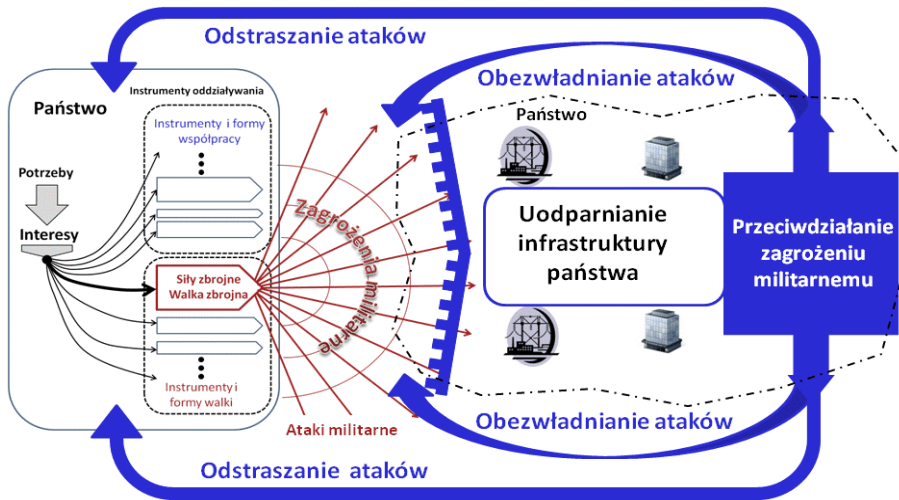
Jedną z form działań współpracy negatywnej w sferze militarnej jest niewątpliwie odstraszanie. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego podaje, że jest to jedna z funkcji systemu obronnego państwa, która polega na zniechęceniu przeciwnika do podjęcia agresywnych działań¹⁹.

Istota odstraszania opiera się na kilku założeniach²⁰. Musi być ono skierowane przeciwko innemu aktorowi sceny międzynarodowej, skutecznie odstraszając od podjęcia konkretnych działań. Należy założyć, iż odstraszany aktor jest racjonalny i poprawnie interpretuje komunikowany mu przekaz. Aby podjąć próbę odstraszania, niewątpliwie należy posiadać przewagę nad przeciwnikiem i umiejętnie ją wykorzystać.

¹⁸ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt., s. 165.

¹⁹ *Słownik terminów...*, dz. cyt., s. 87.

²⁰ R. Szpyra, *Bezpieczeństwo...*, dz. cyt. s. 175.

Rysunek 5. Koncepcja bezpieczeństwa militarnego dla potrzeb poprawy poziomu bezpieczeństwa państwa

Źródło: R. Szpyra, prezentacja Power Point

Strategie zimnowojenne NATO stale ewoluowały. W roku 1950 była to strategia powstrzymywania, zakładająca powstrzymanie przeciwnika i wyparcie go poza obszar sojuszu. Trzy lata później dostrzeżono konieczność użycia broni nuklearnej w ramach ewentualnej przyszłej wojny. Kolejna strategia zakładała, że NATO może zostać zmuszone do użycia broni jądrowej już na samym początku wojny. Strategia z 1968 roku sprowadza się natomiast do stopniowania sił i środków w zależności od sytuacji i potrzeb²¹. W odniesieniu do czasów zimnej wojny należy wspomnieć o strategii pn. Wzajemne Zagwarantowane Zniszczenie (*Mutual Assured Destruction*), opartej na teorii odstraszenia²².

Jest to doktryna strategii wojskowej mówiąca o tym, że w przypadku wywiązywania się konfliktu nuklearnego między dwiema stronami, dochodzi do zagłady obu przeciwników. Doktryna ta prowadziła w praktyce wyłącznie do niekontrolowanej eskalacji wyścigu zbrojeń. Skutki użycia broni nuklearnej mogły okazać się katastrofalne. Arsenał USA, Wielkiej Brytanii i Francji oraz ZSRR w pierwszej połowie lat 80. liczył ponad 50 tysięcy

²¹ W. Sójka, *Udział RP w organizacjach międzynarodowych i regionalnych w tworzeniu bezpieczeństwa międzynarodowego*, wykład 9, prezentacja multimedialna, s. 9-10.

²² <http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclear-weapons/history/cold-war/strategy/strategy-mutual-assured-destruction.htm>, data dostępu: 8.02.2018 r.

głowic jądrowych, co wystarczyłoby do 700-krotnego zniszczenia życia na Ziemi²³.

Bezpieczeństwo militarne to jedna z wielu sfer bezpieczeństwa wymagająca stałego doskonalenia²⁴. Kroki konieczne w celu jego zapewnienia to:

- aktualizowanie i utrzymywanie sprawnego systemu pozyskiwania informacji przez państwo,
- prowadzenie możliwych działań militarnego odstraszenia,
- zwiększanie odporności elementów infrastruktury państwa na destrukcję walki militarnej,
- doskonalenie zdolności odpierania tradycyjnych i nowatorskich ataków militarnych.

Zakończenie

Okres zimnej wojny w znaczący sposób wpłynął na obraz współczesnego świata. W zachodzących między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim relacjach wyraźnie można zaobserwować stosowaną w praktyce teorię realizmu. Podejmowane działania wpisują się też w model bezpieczeństwa militarnego zaproponowanego przez Ryszarda Szpyrę. Zawiera on opis warunków aktywności państwa w celu podtrzymywania i poprawy poziomu tego bezpieczeństwa. Został on scalony z teorią realizmu międzynarodowego w czasie określanym jako zimna wojna i będzie stanowił pole dalszych badań autora w tej kwestii. Mimo mijających lat oraz konstruktywistyczno-liberalistycznego podejścia można zaobserwować powrót do pierwotnych założeń realizmu, według których siła militarna ponownie staje się jednym z najważniejszych czynników, dających możliwość zapewnienia sobie i innym państwom w ramach organizacji międzynarodowych bezpieczeństwa i możliwości realizacji celów i interesów.

Bibliografia

Gaddis J.L., *Zimna wojna. Historia podzielonego świata*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2007.

Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2008.

Sójka W., *Udział RP w organizacjach międzynarodowych i regionalnych w tworzeniu bezpieczeństwa międzynarodowego*, wykład 9, prezentacja multimedialna.

²³ R. Zięba, *Pozimnowojenny...*, dz. cyt., s. 23.

²⁴ R. Szpyra, *Koncepcja bezpieczeństwa militarnego dla potrzeb poprawy poziomu bezpieczeństwa państwa*, prezentacja multimedialna, s. 13.

Szpyra R., *Bezpieczeństwo militarne państwa*, AON, Warszawa 2012.

Szpyra R., *Koncepcja bezpieczeństwa militarnego dla potrzeb poprawy poziomu bezpieczeństwa państwa*, prezentacja Power Point.

Szpyra R., *Wprowadzenie do teorii bezpieczeństwa militarnego*, prezentacja multimedialna.

Zięba R., *Pozimnowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

Zubok W., Pleszakow K., *Zimna Wojna zza kulis Kremla. Od Stalina do Chruszczowa*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 1999.

Strony internetowe:

<http://www.kopernik.org.pl/bazawiedzy/artykuly/historiazimna-wojna-zimna-wojna>

<http://www.nuclearfiles.org/menu/key-issues/nuclearweapons/history/coldwar/strategy/strategy-mutual-assured-destruction.htm>

<http://www.sjp.pwn.pl>, *Internetowy słownik PWN*.